

כָּאִיל תְּעָרַג עַל אַפִּיקֵי מַיִם

1. תהילים פרק מב

- (א) לְמִנְצַחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קָרַח:
 (ב) כָּאִיל תְּעָרַג עַל אַפִּיקֵי מַיִם כִּן נַפְשִׁי תְּעָרַג אֶלֶיךָ אֱלֹהִים:
 (ג) צָמְאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹהִים לְאֵל חַי מִתִּי אָבוּא וְאַרְאָה פְּנֵי אֱלֹהִים:
 (ד) הִזְתָּה לִי דַמְעָתִי לְחֶסֶם יוֹמָם וְלַיְלָה בְּאָמַר אֵלַי כֹּל הַיּוֹם אֵינִי אֶלְהֵיךָ:
 (ה) אֵלֶּה אֲזַכְּרֶה וְאֲשַׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעְבֵּר בְּסָף אַדְדָּם עַד בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוֹגֵג:
 (ו) מַה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְתַהֲמִי עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנוּ יְשׁוּעוֹת פְּנֵינוּ:
 (ז) אֵלֶּה עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתַּחֲוֶה עַל כֵּן אֲזַכְּרֶה מֵאַרְץ גִּרְדוֹ וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מְצָעַר:
 (ח) תְּהוֹם אֵל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיךָ כֹּל מִשְׁבְּרִיךָ וְגִלְיָד עָלַי עֲבָרוּ:

(ט) יומם יצוה ד' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי:

- (י) אוֹמְרָה לְאֵל סִלְעֵי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה קָדַר אֶלְךָ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
 (יא) בְּרָצַח בְּעַצְמוֹתַי חֶרְפוּנֵי צוּרֵי בְּאֶמְרָם אֵלַי כֹּל הַיּוֹם אֵינִי אֶלְהֵיךָ:
 (יב) מַה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְמַה תַּהֲמִי עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנוּ יְשׁוּעוֹת פְּנֵינוּ וְאֵלֵהי:
 פרק מג
 (א) שְׁפִטְנֵי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבֵי מַגוּי לֹא חֲסִיד מְאִישׁ מֵרָמָה וְעוֹלָה תִפְלִטְנִי:
 (ב) כִּי אֲתָה אֱלֹהֵי מַעוּזִי לָמָּה זָנַחְתָּנִי לָמָּה קָדַר אֶתְחַלֵּךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
 (ג) שְׁלַח אוֹרְךָ וְאַמְתָּךְ הִמָּה יִנְחוּנֵי יְבִיאוּנֵי אֵל הַר קִדְשֶׁךָ וְאֵל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ:
 (ד) וְאַבּוֹאָה אֵל מִזְבַּח אֱלֹהִים אֵל אֵל שְׁמַחַת גִּילֵי וְאוֹדֶךָ בְּכִנּוּר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי:
 (ה) מַה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְמַה תַּהֲמִי עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד אֲוֹדְנוּ יְשׁוּעוֹת פְּנֵינוּ וְאֵלֵהי:

2. ילקוט שמעוני תהלים - פרק מב - המשך רמז תשמא

כאיל תערוג - כאילת אינו אומר אלא כאיל זכר, תערוג נקבה. למה?
 אילת זו כשיושבת על המשבר מצטערת ועורגת להקב"ה והוא עונה אותה ומזמין לה נחש ומכִּישָׁה בבית הרחם ומיד בית הרחם נפתח.
 כך קראו בני קרח מצרה שלא יאבדו וענה אותם לכך נאמר כאיל תערוג.
 מהו על אפיקי מים? האילת היא חסידה שבחיות ובזמן שהחיות צמאות מתכנסות אצל האילת והיא חופרת ומכנסת קרניה בקרקע ועורגת להקב"ה וקורע לה את התהום והמים עולים לה. זהו כאיל תערוג.

3. תרגום יונתן על תהילים פרק מב פסוק ב

(ב) היך אילא די מרגג על פצידי מיא היכנא נפשי מרגגא לותך ד':

בראשית פרק ג

(ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמָד הָעֵץ לְהִשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁה עִמָּה וַיֹּאכַל:

תרגום אונקלוס (ותרגום ירושלמי)

(ו) וחזת אתתא ארי טב אילנא למיכל וארי אסי הוא לעיינין ומרגג אילנא לאסתכלא ביה ונסיבת מאיבה ואכלת ויהבת אף לבעלה עמה ואכל:

4. רש"י תהילים פרק מב פסוק ב

(ב) כאיל תערג על אפיקי מים - לשון ערג נופל על קול האיל כאשר יפול לשון נהם לארי ושקוק לדוב וגעה לשוורים, וצפצוף לעופות.

5. יואל פרק א

(יט) אַלִיף יְדוֹד אֶקְרָא כִּי אֲשֶׁר אֶקְלָה נְאוֹת מְדַבֵּר וְלִהְבֶּה לְהִטָּה כֹּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה:

(כ) גַּם בְּהִמּוֹת שָׂדֶה תַעְרוֹג אֶלִיף כִּי יִבְשׁוּ אֶפִיקֵי מַיִם וְאֲשֶׁר אֶקְלָה נְאוֹת הַמְדַבֵּר:

רש"י

(כ) תערוג - תצעק כאשר פתר דונש ערג לאילים נהם לשחלים וגעה לעגלים וצהל לסוסים ציפצוף לעופות ונבח לכלבים:

רד"ק

תערוג אליך - מפני הצמא...

תערוג - כל אחת ואחת. והוא ענין צעקה על הצמא כמון כאיל תערוג על אפיקי מים:

6. אבן עזרא

(ב) כאיל - ...ואיל (על זכר נאמר גם) על לשון נקבה כמו עז בת שנתה:

7. רש"י תהילים פרק מב פסוק א

(למנצח משכיל) לבני קרח - אסיר ואלקנה ואביאסף הם היו תחילה בעצת אביהם ובשעת המחלוקת פרשו וכשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה נשאר מקומם בתוך פי הארץ כענין שנאמר (במדבר כו/יא): ובני קרח לא מתו ושם אמרו שירה ושם יסדו המזמורים הללו ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש ונתנבאו על הגלויות ועל חרבן הבית ועל מלכות בית דוד:

8. במדבר פרק כו

(ט) וּבְנֵי אֶלְיָאֵב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאֶבְיָרָם הוּא דָתָן וְאֶבְיָרָם קִרְיָאֵי הַעֲדָה אֲשֶׁר הֵצִי עַל מִשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּעֵדַת קִרַח בְּהַצְתָם עַל יְדוֹד: (י) וּתְפַתַח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וּתִבְלַע אֹתָם וְאֶת קִרַח בְּמֹת הַעֲדָה בְּאֹכַל הָאֵשׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמְאֹתָיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ לְגַס: (יא) וּבְנֵי קִרַח לֹא מָתוּ:

9. רבי נחמן מברסלב - ספר משיבת נפש אות - מב

...ואיך שהוא אפילו אם נפל למקום שנפל, רחמנא לצלן, אף על פי כן מאחר שמחזק את עצמו במה שהוא, עדיין יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו יתברך. והעקר הוא "מבטן שאול שועתי", כי גם צעקה משאול תחתיות אינה נאבדת לעולם, ויצעק ויצעק ולא יתייאש עצמו מן הצעקה לעולם, רק יצעק ויתחנן לפני השם יתברך תמיד יהיה איך שיהיה, עד ישקיף וירא ה' משמים. (שם ע"ח):

10. ספר שיחות מוהר"ן אות - טז

דע, שיכולין לצעק בקול דממה דקה בצעקה גדולה מאד ולא ישמע שום אדם כלל, כי אינו מוציא שום קול כלל רק הצעקה היא בקול דממה דקה וזה יוכל כל אדם. דהיינו שיצייר במחשבתו הצעקה ויכנס קול הצעקה במחשבה ויצייר בדעתו קול הצעקה ממש עם הנגון כדרך שצועקין. ויכנס בזה עד שיצעק ממש בבחינת קול דממה דקה ושום אדם לא ישמע כלל.